

OBSAH

Úvod.....	9
-----------	---

PLATÓN A LITERATURA

(427–347 př. Kr.).....	22
------------------------	----

Bez poetiky. Filozofie literatury. Poezie. *Mimesis*. Napodobování a etika. Status léku. Genologie. Dialog. Problematika listu. *Kratylos* a jazykové utopie 20. století.

ZROZENÍ POETIKY

(Aristotelés, 384–322 př. Kr.).....	32
-------------------------------------	----

Aristotelés a Platón. Předmět poetiky. Genologie. Stavba tragédie. *Mimesis*. Pravděpodobnost. Rétorika. Pragmatický model poezie. Aristotelés, naturalistická a kreativní orientace v literární vědě.

ROZUM A ŘEMESLO

(estetika francouzského klasicismu)	44
---	----

Normativní poetika a literární věda. Klasicismus. Forma. *Imitatio*. Napodobení a otázky přírody, rozumu a empirického světa. Karteziánská poetika a filozofie. Sociologické kořeny poetiky. Koncepce umění jako realizace systému konvencí. Kód básnického jazyka.

UMĚNÍ JAKO SAMOÚČELNÁ ČINNOST

(Immanuel Kant, 1724–1804).....	56
---------------------------------	----

Vznik estetiky a otázky vkusu. Kantův metodologický záměr. Síla soudnosti a její zdůvodnění. Literární kritika a věda. Estetická funkce. Forma a formalismus. Symbolismus v poezii. Kant a strukturalismus.

HISTORIE A POZNÁNÍ

(Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770–1831)..... 69

Filozofie a teorie umění. Poezie a poetično. Otázky jazyka a výpo-
vědi. Specifičnost poezie. Literatura a skutečnost. Poznání a rea-
lismus. Historismus jako interpretační postoj. Pokračování Hege-
lova myšlení.

ESTETIKA POZITIVISMU

(Hippolyte Taine, 1829–1893)..... 93

Projekt zvědečtění humanitních věd. Nomotetismus a naturalis-
mus. Metoda. Podmíněnost literatury. Genetismus a psychologis-
mus. Psychologie jako základ humanitní integrace. Kritéria hod-
nocení v historii umění. Dějiny literatury. Kritika pozitivismu
(marxismus, „filozofie života“, strukturalismus). Pozitivismus ve
20. století a dilemata literární vědy.

FILOLOGICKO-HISTORICKÁ METODA..... 112

Filologie. Wilhelm Scherer, Gustave Lanson a problémy literatury.
Protipozitivistický postoj Julia Kleinera. Principy vědeckosti. His-
torické syntézy a hodnotové systémy. Význam díla.

PROTIPOZITIVISTICKÝ OBRAT

V LITERÁRNÍ VĚDĚ..... 130

Kritika scientismu. Humanitní vědy. Novokantismus. Nomotetis-
mus a idiografismus. Teorie výrazu Benedetto Croceho. Husserlova
kritika psychologismu. Wilhelm Dilthey a teorie světa ducha. Li-
teratura a výraz. Symbolismus v poezii a básnický světový názor.
Čtenář. Rozumění. Relativismus a sociologie poznání. Problémy
subjektu vědění.

FENOMENOLOGIE LITERATURY

(Roman Ingarden, 1893–1971)149

Fenomenologie. Stavba literárního díla. Fikce a strukturní kvality
díla. Estetický postoj a estetická funkce. Ingardenovy pohledy na
básnický jazyk a lingvistická poetika. Fenomenologie a struktura-
lismus. Literární věda. Návaznosti.

NEVĚDOMÍ A JAZYK

(psychoanalýza)..... 180

Situace psychoanalýzy. Školy podezření. Teorie nevědomí. Freudo-
vy názory na literaturu. Jazyk touhy. Práce snu. Symbolika a psy-

chopatologie všedního dne. Literární psychoanalýza: Carl Gustav Jung, Northrop Frye, Charles Mauron, Jacques Lacan a Ferdinand de Saussure. Informace a evokace. Rétorika nevědomí. Teorie básnického jazyka Julie Kristevové.

DILEMATA REALISMU

(György Lukács, 1885–1971)..... 203

Teorie třídního vědomí a literární historie. Literárněhistorický proces. Realismus. Hodnocení. Avantgarda. György Lukács a Bertolt Brecht. Strukturalně-genetická metoda. György Lukács a marxistická estetika.

RUSKÝ FORMALISMUS 227

Teorie literatury. Předmět poznání. Básnický jazyk. Forma a obsah. Kategorie postupu. Analýza prózy. Fabule a syžet. Proppova morfologie pohádky. Problémy skazu. Tyňanovova teorie literární revoluce.

STRUKTURALISMUS..... 242

Strukturalistická metoda. Saussurova lingvistika. Struktura a systém v teorii literatury (český strukturalismus). Problémy literární historie. Roman Jakobson — problémy literární komunikace. Poetická funkce. Jazyk a sémantika. Poezie gramatiky. Analýza vyprávění: Claude Lévi-Strauss, Roland Barthes, Tzvetan Todorov. Strukturalní sémantika Algirdase Greimase. Sémiologická představitost.

SÉMIOTIKA 273

Saussurova a Peirceova teorie znaku. Literární dílo jako znak: Charles Morris, Jan Mukařovský a Claude Lévi-Strauss. Modelování v umění. Poezie a ikonicita. Dva modelující systémy — Jurij Lotman. Významové úrovně a jejich transformace — Roland Barthes. Barthesova koncepce literatury a četby. Sémiologie významu a teorie literární komunikace. Koncepce významové produktivity — Julia Kristevová. Dosah sémiotiky.

LITERATURA JAKO DIALOG

(Michail Bachtin, 1897–1975)..... 306

Bachtinova vědecká pozice. Boj s formalismem. Marxistická kritika strukturalismu — Valentin N. Vološinov. Dialog jako interakce a dialog v literatuře. Filozofie slova. Teorie románu. Literárněhistorický proces. Literatura a kultura. Metodologické důsledky.

LITERATURA A ODCIZENÍ

(marxismus) 336

Marxistická estetika a problémy literatury. Literární ideologické formy. Realismus. Ideologie a rozpory literární produkce. Literatura jako instituce. Odcizení umění. Frankfurtská škola. Literatura a ideologické aparáty. Spisovný jazyk a instituce školství. Revoluční umění. Revoluční četba a estetická četba. Literatura a odcizení. Kritické vědomí a revoluční poslání teorie.

INTERTEXTUALITA 371

Intertextuální funkce. Intertext — globální a ohraničené pojetí. Intertextualita a realistická literatura. Obecný text. Avantgarda. Intertextuální vědomí. Intertext a význam díla. Četba, čtenář a vědec.

LITERATURA A DEKONSTRUKCE

(Jacques Derrida, 1930–2004) 389

Jacques Derrida a strukturalismus. Sémiologie a gramatologie. Dekonstrukce u Martina Heideggera. Literatura — *mimesis*, roubování, diseminace. Stéphane Mallarmé, James Joyce, Paul Celan, Philippe Sollers. Spisovatel a jazyk — pokusy o vyjednávání. Americký dekonstrukcionismus.

HERMENEUTIKA DŘÍVE A DNES 415

Relativismus ve vědě 20. století. Problém interpretace. Dějiny hermeneutiky — exegeze a interpretace. Paul Ricoeur — rozumění textu cestou k porozumění sobě. Martin Heidegger — *Dasein* a pravda díla. Proti *mimesis*. Hans Georg Gadamer — horizonty textu a čtenáře. *Mimesis*. Hermeneutika a dekonstrukce: slavné spory. Ricoeur proti Derridovi. Jacques Derrida — kritik Heideggera. Gadamer a Derrida v Paříži. Diseminace a kumulace smyslu.

GENETICKÁ KRITIKA 433

Příklad Jeana-Paula Sartra. ITEM. Vývoj metody. Síť pojmů. Genetika a literární historie. Rukopisy a literární komunikace a významová produktivita. Proces psaní. Práce pera.

Doslov ke třetímu vydání 453

O autorce 458

Jiří Trávníček: Osm otázek autorce knihy

(místo doslovu) 460

Jmenný rejstřík 466